

*Шевченко А. О., аспірантка
Національний університет харчових технологій
Науковий керівник: Кітов М. Г., доктор філос. наук, професор*

**АНАЛІЗ КОНЦЕПЦІЇ КЛАСИЧНОГО І НЕКЛАСИЧНОГО
ІДЕАЛІВ РАЦІОНАЛЬНОСТІ У ПРАЦІ М. К. МАМАРДАШВІЛІ**

**ANALYSIS OF CONCEPT OF CLASSICAL AND NON-CLASSICAL
IDEAL OF RATIONALITY IN THE WRITING BY M.K. MAMARDASHVILI**

У тезах розглядається проблема опозиції співвідношення «класичне» та «некласичне» в філософії М.К.Мамардашвілі. Акцентується увага на об'єкті, виключаючи все, що відноситься до суб'єкта та засобів його діяльності в класичному типі раціональності і протиставляється йому некласичний принцип розуміння речей.

Ключові слова: класичний, некласичний, раціональність, ідеал.

The theses deals with the problem of the opposition "classical" and "non-classical" in philosophy by M.K.Mamardashvili. The attention is focused on the object, eliminating all that relates to the subject and the means of its activity in the classical type of rationality and it is opposed the principle of non-classical understanding of things.

Key words: *classical, non-classical, rationality, ideal.*

Об'єктивні фізичні явища, знання про які існують в науці, описує певна онтологія розуму, яку задали наука і філософія. Проте виникає проблема розуміння проявів свідомих явищ. Вся складність введення їх в наукову картину світу полягає в тому, що свідомі явища, за визначенням, створюючи власний простір і час, вислизують від нашого, сформованого класичними правилами, спостереження, яке може бути виділено в якості зовнішнього простору спостереження [1; 9-10].

Поставлена проблема розглядається шляхом простеження еволюції опозиції «класичне» та «некласичне» в філософії М. К. Мамардашвілі та аналізу того, як некласично формулюється ідеал раціональності нашого знання про світ в сучасній картині світу.

Важливо розуміти, в чому ж полягає проблема, що назріла в філософській та науковій культурі ХХ ст. Вона полягає в тому, що той стиль наукового дослідження, який панує, нездатний в одному, логічно гомогенному дослідженні, об'єднати дві різні речі: те, як ми досліджуємо фізичні явища і досягаємо їх об'єктивного розуміння, і те, як ми при цьому здатні розуміти ті свідомі і життєві явища, які спостерігаються в дослідженні і розумінні фізичних явищ.

Одне з правил класичної раціональності, пов'язане із завданням ототожнення простору з матерією, має глибокий філософський і методологічний сенс. У тій мірі, в якій ми під терміном «матерія» маємо на увазі щось відмінне від свідомості, що має внутрішній вимір, то під «матеріальними процесами» ми, звичайно, маємо на увазі те і тільки те, що повністю виражає саме себе своїм просторовим розташуванням, піддається зовнішньому спостереженню. Але тут виникають проблеми некласичної раціональності.

У класичній філософії формулюється теза, що даність свідомості є безпосередньою, що може бути покладена в основу розуміння всього іншого. Розуміння всього іншого буде відносним, лише даності свідомості володіють

безпосередньою очевидністю або абсолютністю. Але це не даність усвідомлення чогось, а феномен усвідомлення. Цей феномен усвідомлення рефлексивний, тому що, як бачимо, ми свідомість навіть визначити не можемо, не припускаючи свідомість свідомості, тобто самосвідомість.

Саме тут проблема раціональності йде далі і неминуче ставить нас впритул перед обставиною, що саме той стан, в якому ми висловлюємо знання про явища або взагалі маємо їх, є не тільки дуже складний і цілісний продукт нашого життя і історії, а й, в свою чергу, частина Всесвіту і його еволюції.

Спадщиною класичного раціоналізму є «безумовний раціоналізм», створений для вирішення тих завдань, які звичайним формам раціоналізму не під силу [2; 46].

Відомий класичний принцип розуміння речей через розуміння зробленого. Тоді варто подумати, як можна висловити некласичний принцип. Можливо так: ми розуміємо зробленим, а не зроблене (яке ми якраз найменше розуміємо і ще менше можемо рефлексивно відтворити). Інакше кажучи, ми розуміємо і бачимо світ предметами, ми можемо не розуміти самі ці предмети. Звідси випливає наслідок, що порушує ще один принцип, а саме – ми можемо знати чи розуміти, не знаючи власний стан розуму.

Отже, класичний тип наукової раціональності прагне при теоретичному поясненні і описі, акцентуючи увагу на об'єкті, виключити все, що відноситься до суб'єкта, операцій та засобів його діяльності. Цілі та цінності науки, що визначають стратегії дослідження, на цьому етапі, як і на всіх інших, детерміновані домінуючими в культурі світоглядними установками і ціннісними орієнтаціями. Але класична наука не осмислює цих детермінацій. Некласичний тип наукової раціональності враховує зв'язок між знаннями про об'єкт і характером засобів і операцій діяльності. Але зв'язок між внутрішньо науковими і соціальними цінностями і цілями як і раніше не є предметом наукової рефлексії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мамардашвили, М. К. Классический и неклассический идеалы рациональности / М. К. Мамардашвили. — СПб: Азбука, Азбука-Аттику, 2010. — 288 с.
2. Protevi, John; Patton, Paul. Introduction / Between Deleuze and Derrida. John Protevi, Paul Patton (eds.) — Bloomsbury Academic, 2003.